

«Kjenn musikken og se rytmen»

Inkludering av barn med hørselshemming i musikkaktiviteter

Eirin Josefine Leirvik

[kandidatnummer: 20]

Bacheloroppgave

[BKBAC3900]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Hei kjære leser!

I 2003 startet jeg på barneskolen og nå 20 år etter har jeg levert min andre bacheloroppgave. Det har vært en krevende og spennende prosess, som har gitt meg ny kunnskap. Det å få lov til å skrive om et tema jeg finner interessant har vært lærerikt og inspirerende.

Jeg vil benytte anledningen til å takke mine to veiledere Åse Kristin Hungnes og Jan Ketil Torgersen for verdifull veiledning. Vil også si tusen takk til informanten min som stilte opp til intervju og delte sine erfaringer, tanker og kunnskaper.

Må også rette en stor takk til mine kollegaer som har støttet meg, oppmuntret meg og vært engasjert i prosessen. Vil også gi en takk til venner, familie og alle som har vært engasjert i oppgaven min. Til slutt vil jeg gi en stor takk til min gode venninne Karoline Marie som har vært korrekturleser.

God lesing!

Trondheim, 2023

Eirin Josefine Leirvik

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	4
1.2 Problemstilling	5
1.3 Oppgavens struktur.....	6
2.0 Teori	7
2.1 Hørselshemming.....	7
2.2 Musikkaktiviteter.....	8
2.2.1 Voksenrollen	9
2.2.2 Tegnsang	10
2.2.3 Rytme og bevegelse.....	10
2.3 En inkluderende barnehage	11
2.3.1 Musikalsk felleskap.....	12
3.0 Metode.....	14
3.1 Valg av metode.....	14
3.1.1 Intervju som kvalitativ metode.....	14
3.2 Utforming av intervjuguide	15
3.3 Valg av informant.....	16
3.4 Intervjusituasjonen	16
3.5 Analysearbeid.....	18
3.6 Etske retningslinjer.....	18
3.7 Vurdering av metode.....	19
4.0 Presentasjon av funn og drøfting.....	20

4.1 Musikk i barnehagen	20
4.1.1 Musikkaktiviteter.....	21
4.1.2 Rytme og visualisering	23
4.2 Inkludering	27
4.2.1 Voksenrollen	27
4.2.2 Tilrettelegging	28
5.0 Oppsummering og avslutning.....	31
5.1 Avsluttende kommentar	32
6. 0 Litteraturliste	33
7.0 Vedlegg	37
7.1 Intervjuguide	37
7.2 Informasjon og samtykkeskjema.....	38

1.0 Innledning

Det første pedagogiske tilbudet for hørselshemmede barn startet i 1825, hvor Andreas Christian Møller åpnet den første døveskolen i Norge. Skolen ble åpnet i Trondheim og fikk navnet Trondhjems Døvstumme institutt (Ohna, 2019, s.15). For barn under skolealder tok det 125 år, før det ble opprettet et barnehagetilbud for hørselshemmede barn. Mødrene til hørselshemmede barn organiserte seg i flere norske byer i inngangen til 1950-årene for å jobbe mot et godt pedagogisk tilbud for hørselshemmede barn. Gjennom mødrenes innsats ble det første barnehagetilbudet opprettet på Voldsløkka i Oslo i 1950 (Grønlie, 2005, s.39).

De fleste hørselshemmede barn går nå i vanlig barnehage og det er stor sannsynlighet for at vi som barnehagelærer vil møte på barn med hørselshemming. Det er vanskelig å vite antallet hørselshemmede barnehagebarn i Norge, men uansett er det viktig at personalet i barnehagen gir barna gode muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktivitet (Hjelmervik, 2021, s.183-184). I Norge fødes det ca. 60.000 barn hvert år, hvor ca. 60 barn blir født med hørselstap (Nilsen, 2014, s.246). Hørselen er sansen som har størst innvirkning på barnets språkutvikling, hvor barna lytter og får språklig interaksjon med andre. Et barn som har nedsatt hørsel vil ikke ta del i den naturlige språkutviklingen (Nilsen, 2014, s. 254). I barnehageloven §38 står det at «barn som har tegnspråk som førstespråk har rett til tegnspråkopplæring» og i §31 står det at «formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barna tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av språklige og sosiale ferdigheter» (Barnehageloven, 2022, §§31-40).

I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.50) under fagområdet kunst, kultur og kreativitet står det at «personalet skal motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer». Musikk er en viktig del av barnehagehverdagen, hvor barna synger og spiller i samlingsstund, de synger matsang, de synger i lek og det lyttes på musikk over høyttaler både ute og inne. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.40) står det at «barnehagen skal inkludere barn som mottar spesialpedagogisk hjelp i barnegruppen og det allmennpedagogiske tilbudet». Dette betyr at barn med hørselshemming skal inkluderes inn i musikkaktivitetene, som er en del av det allmennpedagogiske tilbudet.

Min interesse for hørselshemming, tegnspråk og døves kultur ble vekket etter jeg studerte 1,5 år på tegnspråk og tolkeutdanningen på NTNU. Det var interessant å lære et nytt språk, men også om døves kultur og historie. Høsten 2017 dro vi på klassetur til Bergen for å delta på døves kulturdager, hvor jeg fikk mer interesse for døves kultur, historie og tegnspråk.

I 2020 fullførte jeg en bachelorgrad i drama og teater på NTNU hvor jeg skrev en bacheloroppgave om Teater Manu – et unikt teater – med tegnspråk som scenespråk (Leirvik, 2020). Interessen min for tegnspråk, hørselshemming og døves kultur ble enda større etter bacheloroppgaven. Jeg hadde bestemt meg allerede første studieår at i bacheloroppgaven min på barnehagelærerutdanningen skal jeg skrive om barn med hørselshemming.

Jeg går kunstfaglig fordypning og må koble bacheloroppgaven opp mot kunstfag, hvor valget falt på musikk. Musikken har en stor plass i barnehagen. Som barnehagelærer ønsker jeg å lære mer om inkludering, og hvordan personalet kan legge til rette for musikkaktiviteter hvor alle barn blir inkludert.

Gjennom praksis, jobb i barnehage og studietiden ser jeg hvor viktig musikken er, og hvilken betydning det har for barna. Musikk er samlendende og noe alle barn kan delta i, hvor det skapes felleskap. Målet med bacheloroppgaven er å sette søkelys på inkludering av barn med hørselshemming i musikkaktiviteter. Det å skrive en bacheloroppgave om et fagfelt som ikke er skrevet så mye om vil bli interessant og lærerikt.

1.2 Problemstilling

Min problemstilling formulert i denne bacheloroppgaven er følgende: *Hvordan kan barnehagen inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter?*

I denne oppgaven velger jeg å bruke begrepet hørselshemming i problemstillingen på bakgrunn av at jeg ikke definerer graden av hørselstap. Hørselshemming er en fellesbetegnelse for personer med hørselstap og deles inn i to hovedgrupper: døv og tunghørt. Begrepet hørselshemming kan være et negativt ladet ord, som kan skape reaksjoner på bakgrunn av ordet «hemming». Det tar heller ingen hensyn til språklige og kulturelle forskjeller for personer med hørselstap. Hvis jeg har benyttet meg av «hørselshemmede barn» i problemstillingen kan det oppfattes som nedlatende og stigmatiserende. Jeg velger derfor å benytte meg av «barn med hørselshemming» som begrep. For å skape variasjon i språket vil jeg også benytte «barn med hørselstap».

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel 1 startet jeg med å begrunne valg av tema og presenterer problemstillingen for bacheloroppgaven. I kapittel 2 skal jeg ta for meg sentrale begreper og teorier som er med på å forme oppgaven. Videre i kapittel 3 tar jeg for meg metode. Her skal jeg presentere intervju som kvalitativ metode. Jeg vil også si noe om gjennomføring av datainnsamling og videre arbeid med datamaterialet. Etske retningslinjer vil også bli belyst. I kapittel 4 vil jeg presentere funnene fra datainnsamlingen og drøfte disse. Avslutningsvis vil jeg i kapittel 5 oppsummere oppgaven.

2.0 Teori

I dette kapittelet skal jeg legge frem det teoretiske grunnlaget som er relevant for problemstillingen min «*Hvordan kan barnehagen inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter?*»

Jeg har gjennomført litteratursøk og søkt på begreper som: «musikk, inkludering og hørselshemming». Resultatet av dette søket retter seg mer mot språkutvikling enn inkludering og musikk. Ut ifra det teoretiske grunnlaget jeg har funnet, vil jeg si det er relevant for å belyse problemstillingen.

Først vil jeg definere begrepet hørselshemming og utforske teori om tekniske hjelpemidler og språk. Videre i kapittelet skal jeg presentere definisjon av musikkaktiviteter, samt presentere teori om tegnsang, rytme og bevegelse. Til slutt i kapittelet vil jeg ta for meg barnehagen som en inkluderende arena, hvor jeg trekker inn spesialpedagogisk teori og rammeplanen for barnehagen.

2.1 Hørselshemming

Begrepet hørselshemming er en fellesbetegnelse for alle med nedsatt hørsel. Det finnes ulike grader og ulike former for hørselstap. Noen er medfødt og andre kan ha kommet senere i livet (Ohna, 2019, s.18).

De ulike gradene for hørselstap er lett hørselstap, moderert hørselstap, betydelig hørselstap, alvorlig hørselstap, hørselstap på et øre og døvhet (Udir.no, 2022). Sjøvik trekker frem de ulike gradene for hørselstap målt i dB, hvor lett hørselstap er mellom 26 og 40 dB, moderat hørselstap er mellom 41 og 60 dB, stort hørselstap er mellom 61 og 80 dB og alvorlig hørselstap, inkludert døvhet er på 80 dB (Sjøvik, 2014, s.162). Hørselshemming deles i to hovedgrupper, det er tunghørt og døv.

Nyfødte barn blir hørselsscreenet de første dagene etter fødsel (Hjelmervik, 2021, s.182), hvor det er rundt én-to per 1000 nyfødt blir diagnostisert med hørselstap (Laugen & Heian, 2022, s.209). Ved å foreta en hørselsscreening like etter fødsel, vil hørselstapet bli oppdaget tidlig. Barn med hørselstap har rett til ulike tekniske hjelpemidler slik som høreapparat eller CI. Høreapparat brukes ved mekaniske hørselstap og fungerer som en forsterker som vil hjelpe med å oppfatte talespråklyder (Statped, u.å). CI er forkortelse for cochleaimplantat, som er et mer avansert høreapparat med mikrofon, taleomformer, sender og en indre del med elektrodeledning som opereres inn i sneglehuset. CI operasjon gjennomføres før barnet er 2 år

(Hjelmervik, 2021, s.183). CI er for personer som har stort hørselstap, hvor høreapparat ikke vil være nyttig for å oppfatte tale (Statped, u.å).

Barn med hørselstap kan ha glede av musikk og det er flere barn med hørselshemming som deltar i musikkaktiviteter. Majoriteten av barn med hørselstap benytter enten høreapparat eller CI, noe som kan være med på å påvirke hvordan de oppfatter musikk. Høreapparat og CI er hovedsakelig laget for å oppfatte tale og vil påvirke musikkopplevelsen for barnet. I dagens samfunn er høreapparat og CI mer modernisert, som vil si at det er mulighet for å få musikken direkte inn i høreapparatet. Ved at barnet får lyden rett inn i høreapparatet vil det hjelpe barnet til å redusere bakgrunnsstøy (National deaf Children Society, u.å, s.7).

For barn med hørselstap har foreldres valg mye å si, for hvilket språk barnet skal få sitt tilbud på. Foreldre kan velge å benytte seg av høreapparat eller CI slik at barnet har tilgang på lyd og talespråk. Her får barnet en talespråklig språktilegnelse, hvor tegn som støtte brukes som et hjelpemiddel. Foreldre kan også velge å la barnet ha tilgang til både talespråk og tegnspråk, hvor barnet får en tospråklig språktilegnelse. De kan også velge å la barnet ha tilgang til tegnspråk som sitt språk (Laugen & Heian, 2022, s.209). I barnehageloven §38 står det «barn under opplæringspliktig alder som har tegnspråk som førstespråk eller som etter en sakkyndig vurdering har behov for tegnspråkopplæring, har rett til slik opplæring» (Barnehageloven, 2022, §§31-40). Dette betyr at barn med hørselstap kan tilegne seg tegnspråk slik som hørende barn tilegner seg talespråk og har rett til tegnspråklig opplæring.

2.2 Musikkaktiviteter

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke begrepet musikkaktiviteter. Dalheim (2016, s.15) definerer begrepet musikkaktiviteter som en overordnet betegnelse for alle former for aktiviteter som har et musikalsk element i seg. Musikkaktiviteter kan også defineres ved å trekke inn verbet «musicking» som på norsk blir oversatt til verbet «å musikke» (Møen, 2019, s.58).

Christoffer Small har definert begrepet «musicking» slik: «To music is to take part, in any capacity, in a musical performance, whether by performing, by listen, by rehearsing of practicing, by providing material for performance or by dancing» (Small, 1998, sitert i Schei, 2019 s.39). Small mener med dette, at musikk er noe man tar del i enten ved å opptre, lytte til musikk, øve, skaffe materiale til fremføringen eller å danse.

Møen (2019, s.58) trekker frem at Small argumenterer for at musikk ikke kan karakteriseres som et fenomen som man forholder seg til på avstand, men noe som gjøres, oppleves og

erfares ved å være i musikken. Small er opptatt av at musikk skjer i et felleskap og at det skaper mening. Dette betyr at han verdsetter musikk som aktivitet, hvor man gjør noe sammen (Sæther, 2022, s.180). Ifølge Kulset (2021, s.55) handler Small sin musicking teori, om det å skape relasjoner med de rundt deg. En musikkopplevelse vil skape relasjoner med de som får den samme musikkopplevelsen som deg.

Musikk består av flere musikalske grunnelementer slik som lyd og bevegelse. Innenfor lyd og bevegelse kommer klang, dynamikk, tonehøyde, rytme, tempo, tekstur og form til syne (Sæther, 2019, s.23). Musikk er et språk for alle mennesker, som kan bidra til kommunikasjon mellom mennesker som ikke har et felles språk (Bang, 1998, s.156).

Sæther definerer musikkaktiviteter som en blanding av barnekulturen, hvor kultur for barn, kultur med barn og kultur av barn er sentralt. I barnehagen synges det sanger og det spilles musikk som er laget for barn. Sang og musikk formidles også gjennom eventyr eller barne-tv som inspirerer barna til å benytte musikk og fortellinger inn i leken sin (Sæther, 2019, s.96). Barnehagen har et ansvar for å legge til rette for varierte musikk opplevelser og erfaringer, dette vil bidra til at barna får mulighet til å skape sin egen kultur (Torgersen, 2016, s.109). I barnehagen kan vi finne ulike former for musikk. Sangene som ofte går igjen er tradisjonelle barnesanger slik som bjørnen sover, bæ bæ, lille lam og Mikkell rev. Vi har også barnesanger og fortellinger fra Torbjørn Egner. Disse tradisjonelle barnesangene kan omtales som den «nasjonale sangskatten» eller «kulturarven». I dagens samfunn har populærkulturen fått en større plass i barnehagen, gjennom påvirkning fra ulike medier (Torgersen, 2016, s.109-110). I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51) står det at personalet skal «gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst-og kulturuttrykk fra fortid og samtid». Dette betyr at barnehagen har et ansvar å introdusere populærkulturen til alle barn.

2.2.1 Voksenrollen

Personalet i barnehagen har en viktig rolle med å legge til rette for barns deltakelse. I rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51) under fagområdet kunst, kultur og kreativitet står det at «personalet skal gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur». Når det kommer til musikkaktiviteter, handler personalets rolle om å være til stede og ta del i musikkaktivitetene.

Bruken av visuelle kommunikative redskaper slik som konkreter, tegnspråk eller norsk med tegnstøtte vil bidra til at alle barna vil få tilgang til felleskapet (Hillesøy, 2019, s.41).

2.2.2 Tegnsang

Barn med hørselshemming trenger flere bevegelseserfaringer slik som rytmiske, språklige og motoriske, på bakgrunn av et sansetap. Sang, musikk og bevegelse kan bidra til at barn får flere bevegelseserfaringer (Lundereng & Jakobsen, 2013a, s.8).

Begrepet Tegnsang ble utviklet ved Nyborg skole, hvor det var søkelys på et inkluderende felleskap og at innholdet i sangene var tilpasset barn med hørselstap. Tegnsang er bruk av både tegn og sang sammen, dette for å skape bevegelse, men også at det er inkluderende for hørselshemmede og hørende. Tegnene som brukes i tegnsang er hentet fra norsk tegnspråk, hvor tegnene brukes til å støtte opp hovedord i tekstene slik at teksten lettere kan forstås og oppfattes (Lundereng & Skei, 2011, s.1). I denne sammenhengen er det viktig å skille mellom tegnsang og tegnspråk. Tegnsang betegnes som norsk med tegn støtte, hvor språket er norsk talespråk, men støttet samtidig opp med tegn, som er lånt fra norsk tegnspråk. Norsk tegnspråk på sin side er et offentlig språk. Det er et visuelt-gestuet språk, som produseres med håndbevegelser og oppfattes med synet, samt at det består av manuelle og ikke-manuelle komponenter. Norsk talespråk og norsk tegnspråk har ulik grammatikk, noe som gjør språkene forskjellige (Evensen, 2023, s.157).

2.2.3 Rytme og bevegelse

Ifølge Sæther (2019, s.90) kan barn lytte med kroppen gjennom bevegelser, noe som kan beskrives som en kroppslig måte å lytte på. I studien til Chen-Hafteck og Scaraer-Joiner (2011, s.93) undersøker de musikkopplevelsen til fem barn med hørselshemming i alderen 3-6 år, hvor de observerer og analyserer barnas reaksjon på musikkaktiviteter ut ifra et flytperspektiv. I studien benytter de en flytindikator, det er et instrument for å observere flyt i barnas musikkaktiviteter. Flyt er ifølge Sæther (2019, s.97) en tilstand mellom angst og kjedsomhet, som sier noe om barnets reaksjon på aktiviteten.

Et av funnene i studien er at barn med hørselstap kan oppleve musikk og at musikkaktiviteter kan gi like mye glede som til hørende barn. Det som er viktig å huske på er at barn med hørselstap opplever musikk forskjellig og det kan være stor variasjon for hvordan barna opplever musikk (Chen-Hafteck & Scaraer-Joiner, 2011, s.103). Barn med hørselshemming har mulighet til å oppfatte vibrasjoner, men også en evne til å tilnærme seg rytmiske mønstre (Chen-Hafteck & Scaraer-Joiner, 2011, s.95) Vibrasjonene som barna opplever oppfattes og sendes til hjernen gjennom den kinestetiske sansen. Det er også gjennom den kinestetiske sansen barna opplever rytmiske mønstre, da barna kjenner vibrasjonene i kroppen gjennom muskler og ledd (Bang, 1998, s.157).

I deltakelse av musikkaktiviteter får den taktile og kinestetiske sansen en større betydning for barn med hørselstap. Den kinestetiske sansen sammen med den taktile sansen gir grunnlag for utvikling av kroppsbevissthet for barna. Den taktile sansen blir stimulert gjennom berøring og kroppskontakt, mens den kinestetiske sansen får impulser fra muskler, sener og ledd, som sendes til hjernen. Musikkaktiviteter påvirker rytmemusklene og sender signaler til hjernen gjennom bevegelse i kroppen. For barn med hørselstap vil det å delta i rytmiske leker slik som klappelek, herming og sangleker med rytmiske bevegelser gjøre at barna får mulighet til å utforske kroppen og sin egen naturlige rytme. Dette kan være sanger slik som «alle barna hopper, klapper osv.» og «jeg gikk meg over sjø og land». Sanger hvor barna stimulerer den taktile sansen kan være slik som «lille Petter edderkopp» og «A ram sam sam» (Lundereng & Jakobsen, 2013b, s.7-8). Sæther (2019, s.33) beskriver at rytmen stimulerer til bevegelse, som også vil stimulere barns motoriske utvikling. Aktiviteter med rytme kan være å klappe, hvor de leker med ordstavelser og barnas navn. Andre aktiviteter kan være å bevege seg til en trommerytme, hvor barna skal bevege seg til rytmen ved å gå eller hoppe. Når barna leker med rytmer, vil det legge grunnlaget for videre musikalsk kommunikasjon. Rytme kan også lekes med gjennom bruk av instrumenter, og her anbefales det rytmeinstrumenter med kort etterklang. Eksempler på dette er store og små trommer eller rytmepinner. Rytmeegg er også et alternativ, hvor barnets håndbevegelse skaper rytmen (Sæther, 2019, s.33).

2.3 En inkluderende barnehage

I rammeplanen for barnehagen handler inkludering om å tilrettelegge for sosial deltakelse, men også det å gi alle barn et inkluderende og likeverdig tilbud ut fra barnets forutsetninger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.40).

Inkludering defineres som felleskap, deltakelse, medvirkning og læringsutbytte. Dette handler om å ha tilgang til et felleskap, hvor man deltar inn i felleskapet, tar imot fra felleskapet, blir hørt og får påvirke sin egen situasjon (Statped.no, 2022). Begrepet inkludering er et relativt stort begrep, men det handler om å legge til rette for noe. Dette kan være gruppefelleskap, mulighet til å bidra inn i felleskapet, mulighet til å si sin egen mening, deltakelse i læringsaktiviteter og deltakelse i det sosiale felleskapet (Statped.no, 2022). Barnehagen skal være inkluderende, hvor felleskapet er i fokus og at det er plass til det enkelte barnet (Sjøvik, 2014, s.41).

Under fagområdet kunst, kultur og kreativitet i rammeplanen står det at «barna skal få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.50). Dette betyr at personalet i barnehagen må legge til rette for at alle barn får estetiske erfaringer. Musikk er en uttrykksform innenfor kunst og kultur, hvor barna skal ha mulighet til å både oppleve musikk og uttrykke seg gjennom musikk (Sæther, 2014, s.282).

I kompetanse for fremtidens barnehage står det at «en inkluderende barnehage skal møte hvert enkelt barns behov, hvor barna skal få oppleve å være betydningsfulle for fellesskapet» (Kunnskapsdepartementet, 2022, s.6). For å koble dette til musikkaktiviteter skal barnehagen som en inkluderende barnehage legge til rette for barns forutsetninger. Alle barn har rett til å delta i musikkaktiviteter og det er personalets ansvar å legge til rette for valg av repertoar, gruppesammensetning, nivå og ferdigheter (Sæther, 2014, s.283). Musikkaktiviteter ifølge Sæther (2014, s.283) handler om å gi inntrykk og uttrykksopplevelser, hvor musikkaktivitetene har en egenverdi for barnet. Dette betyr at barnet ut ifra sine forutsetninger skal inkluderes i musikkaktivitetene, og få en positiv opplevelse og oppleve mestring med musikkaktivitetene.

2.3.1 Musikalsk felleskap

For å skape et inkluderende musikalsk felleskap må personalet og barnehagen finne arbeidsmåter og organiseringsformer som fungerer best for barnegruppen. Ulike måter å tilrettelegge på kan være å dele barnegruppen i mindre grupper, noe som kan bidra til bedre konsentrasjon og oversikt over hva som skjer musikalsk. Mindre grupper med faste deltakere vil være en fordel, da hørende barn vil etter hvert tilegne seg ulike strategier for å kommunisere med barnet med hørselstap. Hvis barnet har tegnspråk som førstespråk og det brukes aktivt tegn i musikkaktivitetene vil de hørende barna lære seg tegn. Dette vil bidra positivt for barn med hørselstap som vil forstå kommunikasjonen mellom deltakerne (Hjelmervik, 2021, s.192).

Tekniske og digitale hjelpemidler har blitt mer og mer vanlig å bruke i musikkaktiviteter, hvor da barna får flere muligheter til å delta i det musikalske felleskapet (Sæther, 2022, s.179). Tekniske hjelpemidler som kan være aktuelt å bruke i musikkaktiviteter er mikrofon eller teleslynge (Hjelmervik, 2021, s.198).

Inkludering i musikk handler om å skape et musikalsk felleskap der alle kan føle seg akseptert, at de kan bidra inn i musikkaktivitetene og at barna kan oppleve seg selv som aktører i det musikalske uttrykket sammen med andre barn (Sæther, 2022, s.178). Det å ta i bruk visualisering ved hjelp av multimodal tilnærming, hvor det er en kombinasjon av talespråk, tegnspråk, bilder, illustrasjoner, sanger, instrument og bokstaver vil bidra til tilgjengelighet for barnet (Hjelmervik, 2021, s.193).

For at barn med hørselstap skal få gode muligheter til å delta i musikkaktiviteter er det viktig at personalet har god kunnskap om hørselshemming og hvordan de fysisk kan legge til rette. Hjelmervik (2021, s.196) trekker frem lyd- og lysforhold som viktige forhold som er avgjørende for at barnet får en god opplevelse. Et punkt under lydforhold er rommets etterklangstid. Støy er også et punkt som kan være forstyrrende for et barn med hørselstap. Lysforhold i rommet musikkaktivitetene skjer på er viktig, da hørselshemmede bruker synet aktivt for å opptatte ansiktsuttrykk, munnavlesning eller tegnspråk. Under dette punktet er det viktig å tenke på plassering i forhold til lamper og motlys fra vindu (Hjelmervik, 2021, s.197)

3.0 Metode

For å undersøke hvordan barnehagen kan inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter har jeg valgt intervju som min kvalitative metode. I dette kapittelet vil jeg presentere valg av metode, utforming av intervjuguide og utvalg av informant. Jeg vil også beskrive hvordan intervjusituasjonen og gjennomføringen var. Analysearbeidet og etiske retningslinjer vil også bli belyst. Til slutt følger en vurdering av intervju som metode.

3.1 Valg av metode

Metode er en fremgangsmåte for å få svar på ulike forskningsspørsmål. Målet med metode er å samle inn informasjon fra den sosiale virkeligheten, og kunnskap om hvordan vi kan analysere informasjonen (Bergsland & Jæger, 2022, s.28). Før man velger metode, er det lurt å bestemme seg for hva man ønsker svar på i bacheloroppgaven. Deretter kan man velge hvilken metode man ønsker å ta i bruk. Valget av metode har mye å si for utformingen av oppgaven, men også hvilket resultat man får. Metode deles inn i to hovedgrupper, disse er kvalitativ metode og kvantitativ metode. Under disse hovedgruppene finnes det ulike metoder slik som observasjon, spørreundersøkelse, intervju og dokumentanalyse.

Kvalitativ metode vektlegger betydninger, hvor man går mer i dybden og ser på systematisering av og innsikt i menneskelige uttrykk (Bergsland & Jæger, 2022, s.29).

Kvantitativ metode handler mer om tall og det som er målbart, og presenterer ofte resultater i form av tall, prosent, diagrammer og grafer (Bergsland & Jæger, 2022, s.30).

I min bacheloroppgave har jeg valgt å benytte kvalitativ metode, hvor jeg samler inn data ved hjelp av intervju. Valget for intervju som metode ble naturlig, da jeg ønsket å gå mer i dybden på temaet og få en mer detaljert beskrivelse av hvordan barnehagen jobber med å inkludere hørselshemmede barn i musikkaktiviteter.

3.1.1 Intervju som kvalitativ metode

Intervju er metoden som er mest anvendt innenfor kvalitativ forskning. Formålet med intervju er å gå dypere inn i et tema, hvor vi får mer kunnskap om andre menneskers opplevelser og perspektiver om temaet. Gjennom intervju får man innsikt til informantens erfaringer, tanker og følelser (Thagaard, 2018, s.89). Forskningsintervju kan deles opp i ulike fremgangsmåter, hvor strukturen i intervjuet er sentralt. Den ene ytterligheten er et intervju med lite struktur, hvor det er mer åpent for at informanten kan bringe inn andre temaer i løpet av intervjuet. Den andre ytterligheten er et relativt strukturert intervju, hvor man følger rekkefølgen på

spørsmålene og at hovedspørsmålene er utformet på forhånd. Den tredje fremgangsmåten er delvis strukturert tilnærming, som vil si en blanding av intervju med lite struktur og intervju med mye struktur. Temaet for intervjuet er satt, men man kan hoppe mellom spørsmålene og la informanten komme med egne temaer og fortellinger i intervjuet (Thagaard, 2018, s. 90-91).

Jeg har valgt et semistrukturert intervju, hvor intervjuet er en- til en. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s.46) er det en form som brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra informantens egne perspektiver. Det har også fremgangsmåten til en delvis strukturert tilnærming. Det vil si at det ligger nært opp mot en samtale mellom forsker og informant, men samtidig har det et formål og at det følger en intervjuguide som har et bestemt tema og spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s.46).

Gjennom å benytte meg av et semistrukturert intervju som metode kan jeg bevege meg frem og tilbake mellom spørsmålene i intervjuguiden (Johannessen et al, 2021, s.108). Dette kan bidra til at det åpnes opp for nye perspektiver og erfaringer innenfor temaet.

3.2 Utforming av intervjuguide

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s.162) er en intervjuguide et manus som er med på å strukturere intervjuet. Intervjuguiden kan inneholde spørsmål som har en detaljert rekkefølge eller temaer man skal igjennom. Før jeg utformet intervjuguiden leste jeg meg først opp på temaet for å få impulser og kunnskap, samt gikk inn i problemstillingen for å finne sentrale deltemaer. Ved at man undersøker og planlegger godt, vil det være med på at man stiller gode spørsmål, men også at man kan være fleksible ovenfor informantens utsagn (Thagaard, 2018, s.95). I utformingen av intervjuguiden tok jeg utgangspunkt i sentrale deltemaer som inngår i problemstillingen. Deltemaene ble følgende: musikkens plass i barnehagen, musikkaktiviteter og inkludering av hørselshemmede barn.

Jeg valgte å dele opp guiden i oppvarming, hoveddel og avslutning, for å skape struktur og en oversikt over hvilke spørsmål jeg skal stille. Når man har en intervjuguide med struktur, vil det skape automatiske pauser i intervjuet, da vi beveger oss fra oppvarming til hoveddel og fra hoveddel til avslutning. I oppvarmingen starter jeg med å bli kjent med informanten, noe som er viktig for å skape relasjon og tillit, hvor det er enkle spørsmål med enkle svar (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2021, s.112). I hoveddelen går jeg i dybden på temaet, hvor jeg har fire spørsmål. Her velger jeg å ha noen oppfølgingsspørsmål under hovedspørsmålene for å få mest mulig konkrete svar fra informanten. Jeg vil også i tillegg

bruke oppfølgingsspørsmål, slik som «hva mener du med det, kan du si noe mer om eller fortell mer om dette». Oppfølgingsspørsmål anvendes for å oppmuntre informanten til å gi mer konkret beskrivelse av erfaringer og hendelser (Thagaard, 2018, s. 96). Avslutningsvis spør jeg om informanten har noe mer å si angående temaet. På slutten av intervjuet er det viktig å sette av tid til avsluttende kommentar for å oppklare uklarheter, sjekke om informanten har spørsmål og høre om det er noe mer informanten ønsker å ta opp (Johannessen et al, 2021, s.113).

3.3 Valg av informant

En viktig del i samfunnsforskning er å velge ut hvem som skal være med i undersøkelsen. Det vil si at man må ta en beslutning i starten av prosessen, hvor man velger ut hvem som skal delta for å få samlet nødvendig data (Johannessen et al, 2021, s.57). For å få svar på problemstillingen «Hvordan kan barnehagen inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter?» har jeg foretatt et strategisk utvalg. Utvalget mitt er én informant, som har kunnskap om inkludering av barn med hørselshemming og musikk i barnehagen. Informanten min er en pedagogisk leder som jobber i en barnehage for hørselshemmede barn.

I første omgang var planen min å komme i kontakt med en barnehage som har både hørende barn og barn med hørselshemming, men det viste seg å være utfordrende. Deretter gjorde jeg et forsøk på å kontakte en barnehage med tilrettelegging for barn med hørselshemming, men uten noe respons. For å finne alternative løsninger tok jeg kontakt med en person via Instagram som ga meg et tips. Basert på dette tipset, tok jeg kontakt med en barnehage for hørselshemmede via e-post. Intervjuet ble avtalt å avholdes på zoom.

3.4 Intervjusituasjonen

Ifølge Bergsland og Jæger (2022, s.34) er et intervju en mellommenneskelig situasjon, hvor det er en samtale mellom to personer om et tema av felles interesse. Intervjuet ble gjennomført via zoom, da informanten befant seg i en annen by enn meg. Informanten fikk selv velge om intervjuet skulle foregå på zoom eller over telefon, men valget ble på zoom. En av grunnene til dette, var muligheten til å se hverandre og kroppsspråket under intervjuet. Det å se hverandre og skape kontakt kan bidra til at informanten føler seg trygg og har lyst til å dele sine erfaringer og synspunkter (Thagaard, 2018, s.99). Det å ha intervju over zoom kan betegnes som synkront intervju, som har likhetstrekk med ansikt-til ansikt intervju. Synkront

intervju er en form som kan preges av høyt tempo. Det som kan oppstå er at det blir utydelige overganger mellom å stille spørsmål og svare på spørsmål. Det kan gjøre at det blir utfordrende å henge med i samtalen (Thagaard, 2018, s.110).

Intervjuguiden ble sendt på e-post i forkant av intervjuet, slik at informanten kunne forberede seg. Dette for å gi informanten tid til å reflektere over spørsmålene og formulere svar, slik at informanten kunne utdype svarene sine. Jeg opplevde at informanten hadde forberedt seg svært godt. Dette gjorde at intervjuet ble mer en monolog fra informanten, enn en vekselvissamtale med spørsmål og svar. Jeg stilte noen oppfølgingsspørsmål og gjentok noe av det informanten sa, for å forsikre meg at jeg hadde oppfattet henne riktig. Det å sende intervjuguiden i forkant, kan være positivt på den måten at informanten får tid til å forberede seg. Men det kan også være en ulempe, på den måten at strukturen på intervjuet ble borte. Jeg hadde på forhånd valgt semi strukturert intervju, noe som det på en måte ble. Men fra min side skulle jeg tatt mer regi og stilt flere spørsmål. Det å ta regi over intervjusituasjonen handler om å finne en balanse mellom å stille spørsmål og lytte til informanten (Thagaard, 2018, s.100). Selv om det ble delvis en monolog fra informanten sin side, så følte jeg det var riktig av meg å la henne snakke, da hun var engasjert og hadde mye å fortelle.

Under intervjuet ble det brukt diktafon for å ta lydopptak. Dette for å kunne gjøre en nøyaktig transkripsjon av materialet i etterkant. Ved å ta i bruk lydopptak under intervjuet, vil det gi mest mulig fyldig informasjon og fordelene er at alt som sies blir bevart, samtidig blir alt registrert ordrett (Thagaard, 2018, s.112).

Det å gjennomføre intervju på zoom kan ha både fordeler og ulemper. Når intervjuet blir på zoom opplever jeg at intervjuet blir mindre personlig og det er vanskeligere å skape en relasjon. Jeg var også bekymret over kvaliteten på intervjuet, da tekniske problemer kunne oppstå og at diktafonen ikke fikk tatt opp alt av lyd. Det ble ingen tekniske problemer, og diktafonen fikk tatt opp alt som ble sagt.

3.5 Analysearbeid

Etter gjennomføring av intervjuet startet jeg med å transkribere hva som ble sagt. Det å strukturere datamaterialet vil gjøre det lettere å få oversikt, samt at det også er en begynnelse av selve analysen (Bergsland & Jæger, 2022, s.45).

Deretter gikk jeg nøye gjennom materialet for å se hvilke temaer jeg fikk ut av intervjuet. Jeg begynte deretter med koding, som innebærer en systematisk gjennomgang av materialet for å identifisere meningsbærende tekstelementer som gir kunnskap og informasjon om hovedtemaene (Johannessen et al, 2021, s.172). Kodene ble kategorisert ved hjelp av ulike farger. Eksempler på koder i mitt datamateriale er rytmikk, voksenrollen, musikkaktiviteter og visualisering. Gjennom kodingsprosessen fikk jeg organisert materialet og identifisert hvilke temaer som kom til syne. Jeg kom frem til to sentrale hovedtemaer, som vil bli de to overordnende temaene i analysen. Når hovedtemaene var på plass, plasserte jeg undertema under hvert av hovedtemaene. I presentasjonen av funn og drøfting vil jeg gjengi noen av informantens sitater, som vil bidra til å gjøre datamaterialet så transparent som mulig og vise hvordan man fortolker informantens utsagn (Bergsland & Jæger, 2022, s.45-46).

3.6 Etiske retningslinjer

I gjennomføring av en forskningsoppgave skal man følge loven om behandling av personopplysninger. En person har rett til et privatliv og retten til å bestemme over egne personopplysninger (Johannessen et al, 2021, s.47). I intervjuet benytter jeg meg av lydopptak og det gjør prosjektet meldepliktig til Sikt/ NSD, samt at jeg må følge DMMH sine forskningsetiske retningslinjer. Jeg utarbeidet et meldeskjema, hvor jeg la med et informasjonsskriv med samtykkeerklæring som informanten må signere på før datainnsamlingen kan starte. Intervjuguiden ble også lagt til i meldeskjemaet.

I samtykkeerklæringen er det tydeliggjort at alt av personopplysninger blir anonymisert i notater og transkribering. Lydopptaket vil bli slettet umiddelbart etter transkribering, samt at alt av innsamlet data vil bli slettet etter avhandlingen er levert. På samtykkeerklæringen ble det også tydeliggjort om at det er frivillig å delta, og at man kan trekke seg fra prosjektet når som helst og da blir alt av data slettet.

Jeg sendte samtykkeskjemaet på e-post og fikk skriftlig samtykke fra informanten, med underskrift på samtykkeskjemaet. Samtykke er noe man kan få både muntlig eller skriftlig, elektronisk eller på papir (Johannessen et al, 2021, s.49).

3.7 Vurdering av metode

Når man jobber med metode, er det viktig å kunne være kritisk og reflektere over egen metode og innsamlingsstrategiene man har brukt. Til kvalitativ metode kan begrepene reliabilitet og validitet være med på å evaluere det metodiske arbeidet.

Begrepet reliabilitet knyttes til pålitelighet. Dette handler om hvorvidt forskningen utføres på en tillitvekkende måte, hvordan datamaterialet samles inn og hvor pålitelig det er. Pålitelighet kan også si noe om hvordan datamaterialet bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2022, s.44).

Ved å bruke intervju som metode må jeg stole på at det informanten min sier er troverdig. Jeg tar i bruk lydopptak, som vil være med på å gjøre datamaterialet mer uavhengig av forskerens oppfatninger. Dersom jeg hadde notert ville materialet til en viss grad blitt preget av at jeg som forsker rekonstruerer utsagn og hendelser (Thagaard, 2018, s.188). Troverdigheten i forskningen min handler om tilliten til informanten, men også troverdigheten og tilliten med å bruke et samtykkeskjema. Troverdigheten vil også styrkes gjennom min erfaringsbakgrunn, da ingen kan tolke funnen på samme måte som meg (Johannessen et al, 2021, s.256). Når det gjelder å gjennomføre intervju over zoom, kan det være ulike faktorer som kan påvirke reliabiliteten. Tekniske problemer kan påvirke resultatet, hvor dårlig internettforbindelse kan føre til dårlig lyd – og bildekvalitet, noe som kan påvirke påliteligheten av materialet som samles inn. Støy fra bakgrunnene eller omgivelsene kan også være en faktor som kan påvirke reliabiliteten. I forkant av intervjuet hadde jeg testet ut hvor lang unna diktafonen må ligge for å oppfatte mest mulig lyd. Dette for å sikre et troverdig resultat av datamaterialet.

Validitet knyttes til troverdighet og overførbarhet. Troverdighet omhandler hvor relevant dataene representerer problemstillingen som skal undersøkes og i hvilken grad resultatet er gyldig for det som er undersøkt (Bergsland & Jæger, 2022 s.44). Jeg føler at jeg fikk et relevant datamateriale ved bruk av intervjuguiden og informantens svar. I forkant av intervjuet leste jeg meg opp og brukte kunnskapene jeg har om temaet til å stille relevant oppfølgingsspørsmål. Nærhet til feltet vil bidra til å hindre misforståelse, men også sikre at data som samles inn er relevant for problemstillingen (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). I min undersøkelsen ble en informant intervjuet, hvis jeg hadde inkludert flere informanter, kunne resultatet blitt annerledes.

Overførbarhet handler om hvor funnene i undersøkelsen kan overføres til andre sammenhenger (Bergsland & Jæger, 2022, s.44). Min oppgave kan kanskje bidra til at flere barnehager får en større forståelse for inkludering av barn med hørselshemming og at man ser på andre muligheter for å jobbe med musikk i barnehagen, hvor alle barn blir inkludert.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

Formålet med dette kapittelet er å presentere funn og drøfting. Utgangspunktet for oppgaven er problemstillingen «Hvordan kan barnehagen inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter?». Funnene vil bli drøftet opp mot teorien i teorikapittelet.

I analysen ble materialet delt inn i ulike kategorier ved hjelp av fargekoder. Deretter ble materialet delt inn i to hovedtemaer som er musikk i barnehagen og inkludering. Disse vil også fungere som hovedoverskrifter. Under hvert av hovedoverskriftene vil det presenteres underoverskrifter, hvor jeg presenterer korte sammendrag av informantens svar. Sitater er også brukt for å belyse informantens svar ytterligere.

4.1 Musikk i barnehagen

Informanten forteller at de er en tegnspråklig barnehage, hvor musikk blir et mer underordnet medium og noe de ikke bruker så mye i det daglige arbeidet. Når jeg spør om hvilke tanker informanten har om musikk i barnehagen svarer hun:

«Jeg tenker som generelt i barnehagesektoren er musikk en inkluderende faktor, som kan brukes mye knyttet til både språkutvikling, inngang til lek og barn som har andre morsmål. Musikk er mer internasjonalt. Musikk, melodier og rytmer trenger man ikke språk for å være med på. På generelt grunnlag tenker jeg at musikk i barnehagen bør ha stor plass eller kan ha stor plass. Kan være en inkluderende faktor» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

Barnehagen har en oppgave om å gi alle barn et inkluderende og likeverdig tilbud ut ifra barnets forutsetninger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.40). Musikk er ifølge Sæther (2014, s.282) en uttrykksform som barna skal ha mulighet til å oppleve og uttrykke seg gjennom. Informanten trekker frem at musikk i barnehagesektoren er en inkluderende faktor og at musikk er mer internasjonal, hvor man kan delta uten samme språk. Barn med hørselstap kan ha glede av musikk og delta i musikkaktiviteter (National deaf Children Society, u.å), men det handler om personalets kompetanse å legge til rette for valg av repertoar, gruppesammensetning, nivå og ferdigheter (Sæther, 2014, s.282). Barnets hørselstap kan, si noe om hvor stor glede barnet har av musikk. I dagens samfunn er det flere barn som bruker høreapparat eller CI, som vil være med på å påvirke hvordan barna oppfatter musikk. CI og høreapparat er tilpasset tale, noe som kan påvirke hvordan de oppfatter musikken. I dag er CI og høreapparat mer modernisert, hvor det er mulighet for barna å få musikken direkte inn i

høreapparatet. Døve på sin side vil ikke ha like stor glede av musikk, da de ikke oppfatter musikken (National deaf Children Society, u.å, s.7). Musikk i barnehagen handler mye om hvordan personalet legger til rette for å inkludere alle i barnegruppa og at man sammen skaper et felleskap.

Inkludering i musikkaktiviteter kan knyttes til Small sitt begrep «musicking» som handler om deltakelse, opplevelse og erfaring. Small er opptatt av at musikk skal være i et felleskap og at det er en aktivitet som skaper mening for barna (Sæther, 2022, s.180). Selv om barn med hørselstap vil oppleve musikken annerledes enn hørende barn, er musikken ifølge Bang (1998, s.156) et språk for alle mennesker og kan bidra til kommunikasjon.

4.1.1 Musikkaktiviteter

Informanten ønsker at alle barn skal få lik kjennskap til kulturarv slik som «Hakkebakkeskogen» og «Kardemommeby» og populærkulturen. Hun er opptatt av å skape et felles grunnlag for lek og det å ha et felles grunnlag for det som skjer i samfunnet. Hun bruker «blimed dansen» som et eksempel på populærkultur, hvor NRK Super har tegnspråkoversatt sangen, hvor det er både musikk i bakgrunnen og tegnspråk. Dette gjør at musikken blir tilgjengelig og inkluderende for alle. Informanten trekker også frem Supervisuell som er et tegnspråklig firma i Vestfold som oversetter mye populærkultur til tegnspråk. Et annet eksempel hun kommer med er:

«... I tillegg så har vi Signo kompetansesenter i Andebu som har tegnspråkoversatt The Fox. Kjempeviktig, for det er noe alle vet hva er bortsett fra tegnspråklige og døve» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

Sæther (2019, s.96) definerer musikkaktiviteter som en blanding av barnekulturen, hvor man har kultur for barn, kultur med barn og kultur laget av barn. I barnehagen kan vi finne ulike former for musikk, slik som tradisjonelle barnesanger, kulturarven med sanger og fortellinger, og sanger fra populærkulturen (Torgersen, 2016, s.109-110). For barn med hørselshemming kan det være utfordrende å bli kjent med populærkulturen, da den ikke er like tilgjengelig som for hørende barn. Torgersen (2016, s.109) hevder at barnehagen har et ansvar for å legge til rette for varierte musikkopplevelser og erfaringer, slik at barna får skapt sin egen kultur. Dette betyr at barnehagen må introdusere de tradisjonelle barnesangene, kulturarven og populærkulturen til alle barna.

Informanten forteller at deres mål er å skape et felleskap som gir samme grunnlag for alle. Hun trekker frem viktigheten av at musikken er tilgjengelig for både hørende og barn med hørselstap. Sangen *The Fox* er et eksempel på populærkultur, som har blitt oversatt til tegnspråk. Informanten nevner at døve og hørselshemmede ikke visste hva det var, før sangen ble tegnspråkoversatt.

For at barna skal få tilgang til populærkulturen er det viktig at personalet tar i bruk visuelle kommunikative redskaper som gjør at alle barna vil få tilgang til et felleskap (Hillesøy, 2019, s.41). I dette tilfellet forteller informanten om sanger oversatt til tegnspråk, men som også har musikk i bakgrunnen. Dette betyr at sangen er tilgjengelig for både hørende barn og barn med hørselstap. I denne sammenhengen kan vi knytte det opp mot «musicking», hvor hørende barn og barn med hørselstap skaper et musikalsk felleskap, hvor de tar del i musikken gjennom å lytte, danse, se eller kjenne rytmen (Sæther, 2022, s.180). Møen (2019, s.58) forklarer at Small sin teori handler om å være i det musikalske øyeblikket sammen og skape mening. Ved bruk av visuell kommunikative redskaper som både tegnspråk og musikk, vil det være med på å skape mening for alle barna.

Informanten forteller at det meste de driver med av musikkaktiviteter oppstår spontant. Hun trekker frem barns medvirkning som viktig, hvor de er opptatt av barnas interesser for musikk. Musikkaktiviteter som oppstår spontant, kan være å sette på musikk over høytaler med mye bass. Hun forteller at døve barn ikke har mulighet til å høre musikken, men de kan kjenne musikken. Personalets oppgave handler om å legge til rette for at barna kan kjenne musikken, isteden for å høre den. Informanten forteller:

«Et annet tips er å ha ballonger. Ballonger inn i samling. Så kan hørselshemmede barn holde på ballongen og så vil man da kjenne vibrasjonene i ballongen». (Intervju, pedagogisk leder, 2023).

Dalheim (2016, s.15) bruker begrepet musikkaktiviteter som en betegnelse for alle former for aktiviteter som har et musikalsk element i seg. For at musikkaktiviteter skal være inkluderende er det viktig at barnehagen møter hvert enkelt barns behov og at barna opplever å være betydningsfulle for felleskapet (Kompetanse for fremtidens barnehage, Kunnskapsdepartementet, 2022, s.6). I den sammenhengen velger barnehagen å fokusere på spontane musikkaktiviteter, hvor informanten trekker frem barns medvirkning og hvor de er opptatt av barnas interesser. Dette kan tolkes som at barnehagen har en inkluderende

tilnærming til musikkaktiviteter. For det første er de opptatt av at barna får mulighet til å utforske og uttrykke seg musikalsk på egne premisser, hvor personalet følger barnas interesser. For det andre handler det om å legge til rette for at alle kan delta i musikkaktiviteter ut ifra egne forutsetninger. Sæther (2022, s.178) hevder at inkludering i musikk handler om å skape et musikalsk felleskap der alle kan føle seg akseptert og hvor de kan bidra og få en opplevelse sammen med andre. En høytaler med mye bass og ballonger vil være fine hjelpemidler for inkludering, men den største oppgaven har personalet. Slik som informanten forteller, må personalet legge til rette for at barna skal kjenne musikken isteden for å høre den.

4.1.2 Rytme og visualisering

Informanten trekker frem viktigheten av rytme når man jobber med barn med hørselshemming. Hun forteller at de fokuserer på rytmen i sangen, hvor personalet er med å bevege seg til rytmen.

«At barna har mulighet til å se rytmen. At man skal kjenne og at man skal se. Bytte ut det organet som ikke fungerer som det skal. Byttet ut med noe annet. Med å visualisere og se. Kjenne og se» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

Barn med hørselstap vil oppleve musikk ulikt, men ifølge studien til Chen-Hafteck og Scaraer-Joiner (2011, s.93) kan barn med hørselstap oppleve musikk gjennom vibrasjoner og tilnærme seg rytmiske mønstre. Ifølge Bang (1998, s.157) er det gjennom den kinestetiske sansen barna opplever rytmiske mønstre. Barna kjenner vibrasjonene i kroppen gjennom muskler og ledd. Ofte tenker man at musikk er toner og melodi, men for barn med hørselstap vil rytmen være musikk som barna kjenner på kroppen. Barn med hørselshemming lytter med kroppen gjennom vibrasjoner og bevegelse, hvor den taktile og kinestetiske sansen har stor betydning for utvikling av kroppsbevisstheten (Lundereng & Jakobsen, 2013b, s.-7-8). Ved å se rytme som musikk, vil det være med å legge grunnlaget for musikalsk kommunikasjon, hvor barna sammen leker med rytme og bevegelse og skaper et felleskap hvor de gjør, opplever og erfarer sammen. Her vil «musicking» begrepet komme naturlig inn, på bakgrunn av at rytme og bevegelse er noe barna opplever, erfares og gjøres i et felleskap med andre barn (Møen, 2019, s.58).

Informanten forteller at de ofte benytter seg av konkreter i samlingsstund, slik som bukker, bru og trollet i Bukkene bruse sangen. Sang er også til stede i matsituasjonen, hvor det synges matsang. Informanten forteller at de synger den samme matsangen over en viss periode, slik at alle barna blir kjent med sangen og alle barna lærer seg tegnene til sangen. Hun forteller videre at de har sangkort med tegn, hvor de synger og gjør tegnene samtidig. Informanten beskriver følgende:

«Så lenge man visualisere så vil det være mulig å henge på, selv om man ikke får med seg alle ordene og ikke hører alle tonene, så får man med seg innholdet uansett» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

For å skape et inkluderende musikalsk felleskap må personalet tenke annerledes og finne arbeidsmåter som fungerer best for barnegruppen (Hjelmervik, 2021, s.192). Informanten forteller at de kan ta i bruk konkreter, sangkort med tegn og tegnspråk som arbeidsmåter. Dette gjør at musikken i samlingsstund og matsituasjoner vil bidra til tilgjengelighet for barna (Hjelmervik, 2021, s.193). Selv om barna ikke får med seg alle ordene i sangene, så vil de få med seg innholdet ved bruk av konkreter og visualisering. Det handler om en opplevelse av å gjøre noe sammen, hvor man skaper, opplever og deler musikken gjennom «musicking».

En annen ting barnehagen gjør hvis barna ønsker å høre på musikk, er å bruke skjerm for å visualisere. Informanten forteller:

«Nå er det mange sanger som er tegnsatt. Så man kan sette på en video man hører sangen, men også oversatt til tegnspråk i hjørnet, hvor en tolk synger sangen på tegnspråk. Tegn.tv heter nettsiden. Veldig fint!» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

Selv om barn med hørselshemming ikke opplever musikken på samme måte som hørende barn, deltar de i et felleskap. Small er opptatt av at musikken skjer i et felleskap hvor det skapes mening for deltakerne (Møen, 2019, s.58). Ved å benytte visualisering inn i musikkaktivitetene vil det skape mening gjennom rytme og musikk, hvor barna får en opplevelse sammen med andre og skaper relasjoner (Kulset, 2021, s.55). Begrepet inkludering kan sees på som et stort begrep, men ifølge Statped.no (2022) handler inkludering om å ha tilgang til et felleskap hvor man kan delta, bli hørt, ta imot fra felleskapet og påvirke sin egen situasjon. Ved at barnehagen tar i bruk visualisering gjennom skjerm med både sang og

tegnspråk vil det skape et felleskap hvor alle kan delta, noe som skaper et inkluderende felleskap. Barn som har tegnspråk som førstespråk eller sakkyndig vurdering har rett til tegnspråklig opplæring (Barnehageloven, 2022, §§31-40). Dette betyr at barna skal tilegne seg tegnspråk slik som hørende barn tilegner seg talespråk. Gjennom bruk av skjerm og visualisering er musikken tilgjengelig både på talespråk og tegnspråk, noe som vil være en inkluderende faktor i felleskapet.

Informanten trekker frem at de bruker lite instrumenter, men hvis de gjør det er det oftes rytmeinstrumenter. Instrumenter de ofte tar i bruk er rytmepinner og trommer. Informanten forteller også andre måter hun bruker instrumentene på:

«Det vi også gjør når vi bruker instrumenter er at vi legger instrumentene inntil barnet som er hørselshemmet sånn at de kan kjenne. Setter en tromme på ryggen, vi slår på tromma. Eller på magen og slår på tromma, da kan man både se og kjenne. Jeg spiller trompet og hadde den med i barnehagen noen dager, da setter jeg liksom trompeten inntil barnet og blåser, så kan barnet både kjenne og se hva som skjer». (Intervju, pedagogisk leder, 2023).

Ved å plassere instrumenter på kroppen til barn med hørselshemming vil barna kjenne vibrasjonene gjennom den taktile og kinestetiske sansen. I lek og spill med instrumenter er rytme en arbeidsmåte personalet må ta i bruk, for å skape et inkluderende felleskap. Gjennom en kroppslig måte å lytte på vil barna utforske kroppen og sin egen naturlige rytme. Sæther (2019, s.33) hevder at rytme legger grunnlaget for videre musikalsk kommunikasjon. Når man leker med rytme er det ifølge Sæther viktig at rytmeinstrumenter har kort etterklang, hvis ikke kan det bli for mye støy for barn med hørselstap.

Jeg spør informanten om de bruker tegnsang, her fikk jeg til svar at de bruker en mellomting. Hun forteller at det er viktig å skille mellom tegnspråksang og tegnsang. Tegnspråksang er helt uten stemme og er helt rent tegnspråk. Hvis man bruker norske ord og legger på tegn, blir det ikke tegnspråksang. Det blir norsk med tegn støtte. Informanten forteller:

«Vi bruker mye flere tegn enn hvis man bare forsterker enkelt tegn. Slik som tegn til tale bruker man kun et av tegnene «kom skal vi gå og SPISE». «KOM SPISE NÅ» er da tegnspråk. Det er vanskelig å forklare hvordan. Vi legger mye flere tegn på, enn å bare forsterke enkelt ord». (Intervju, pedagogisk leder, 2023)

Tegnsang er ifølge Lundereng og Skei (2011, s.1) bruken av tegn og sang sammen. Lundereng og Skei (2011, s.1) hevder at tegnsang er inkluderende for hørselshemmede og hørende. For det første så kan tegnsang være en inkluderende faktor hvor man visualiserer. På en annen side kan det å kun støtte opp noen få hovedord gjøre at barna går glipp av innholdet i sangen. For barn som er døve er det viktig å skille mellom tegnspråk og tegnsang, noe som også informanten poengterer. For det første er tegnsang norsk med tegn støtte, hvor språket er talespråk som støttes opp med tegn lånt fra norsk tegnspråk. Tegnspråk på sin side er ifølge Evensen (2023, s.157) et visuelt-gestuet språk, som produseres med håndbevegelser og oppfattes med synet. Talespråk og tegnspråk har også ulik grammatikk, noe som gjør språkene ulike.

Barn med hørselstap trenger ifølge Lundereng og Jakobsen (2013a, s.8) flere bevegelseserfaringer, her hevder de at sang, musikk og bevegelse vil bidra. Informanten min i denne oppgaven jobber i en tegnspråklig barnehage hvor tegnspråk er en naturlig del av språket i barnehagen. For en hørende barnehage med barn med hørselstap kan det å benytte seg av tegn som støtte og tegnsang være en inkluderende faktor. Det å benytte flere tegn enn enkelttegn vil skape større forståelse og barnet blir mer inkludert. Det handler mye om personalets kompetanse og hvordan de legger til rette for barnets deltakelse i det musikalske felleskapet. Hjelmervik (2021, s.192) på sin side hevder at det å bruke tegn aktivt i musikkaktiviteter vil bidra på en positiv måte for kommunikasjonen mellom deltakerne. De hørende barna vil lære tegn og barn med hørselstap blir mer inkludert i felleskap gjennom bruken av tegn.

4.2 Inkludering

Informanten forteller at det er mange barn med hørselshemming som er glad i å synge og liker musikk. Det handler om å tenke annerledes om hvordan man kan introdusere og hvordan man engasjerer barna. Barnehagen er opptatt av at musikkaktiviteter skal inkludere alle barna, noe som skjer gjerne gjennom tegnsetting, visualisering og gjennom gjentakelse.

«For vår del handler musikken mye om det å få være med i leken. Skape et felleskap». (intervju, pedagogisk leder, 2023).

I dokumentert Kompetanse for fremtidens barnehage står det at «... en inkluderende barnehage skal møte hvert enkelts barns behov, hvor barna skal få oppleve å være betydningsfulle for felleskapet» (Kunnskapsdepartementet, 2022, s.6). I denne sammenhengen er det viktig at personalet tenker annerledes og finner metoder hvor alle barna kan delta i musikkaktivitetene ut ifra sine forutsetninger. Informanten har en bevissthet rundt inkludering og hva de gjør for å sikre deltakelse og engasjement for barna ved bruk av tegn, visualisering og gjentakelser. De har et klart mål over hva de vil oppnå og hvorfor det er viktig at barn med hørselshemming også blir inkludert. Ifølge Sæther (2019, s.96) bruker barn musikk inn i leken sin. Ved at personalet gjør musikken tilgjengelig for alle vil det være med på å skape et felleskap, hvor alle kjenner til sangen og kan være en del av leken.

4.2.1 Voksenrollen

Voksenrollen handler om å være til stede for barna, forteller informanten. Det å visualisere, tegnsatte eller tolke sangene er en viktig oppgave. Vi kan også legge til bevegelser, hvor det blir fokus på bevegelse og rytmikken i sangen. For at musikkaktivitetene skal være inkluderende svarer informanten:

«Vi kan ikke bare sette på en sang å gå liksom. Det fungerer ikke, for da er det ikke inkluderende. De som hører og som synes det er gøy med musikk får liksom være med i den leken. Hørselshemmede barn som har lyst til å være med i leken, men som ikke får med seg hva som skjer. De får ikke med seg musikken, å da blir de ikke inkludert inn i musikken. Derfor er det viktig for oss at vi er til stede og gjør noe mer ut av det enn å bare sette på en sang». (Intervju, pedagogisk leder, 2023).

I rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51) står det at personalet skal gi rom for, støtte og berike barns bearbeiding av møter med kunst og kultur. Dette betyr at personalet i barnehagen har som oppgave å skape et inkluderende miljø for musikkaktiviteter for alle barn. Det å sette på en sang over høytaler og gå, vil ikke være inkluderende som informantene forteller. Barn med hørselshemming vil ikke få med seg musikken. Personalet må være til stede og ta i bruk ulike visuelle kommunikative redskaper eller bruke rytme og bevegelse for at musikkaktivitetene skal være inkluderende (Hillesøy, 2019, s.41). Ved at personalet bruker rytme og bevegelse i musikkaktivitetene vil det hjelpe med å fremme forståelsen av innholdet i sangen slik at alle blir inkludert i det musikalske felleskapet (Lundereng & Jakobsen, 2013b, s.7).

En av personalets viktigste oppgaver for å inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter handler om å oppdage, få med seg hva barna er opptatt av og tenke over hva man skal formidle, forteller informantene. Personalet må bruke seg selv og den kunnskapen de har om barn og musikk, være til stede og engasjere barna.

For å gjøre musikkaktivitetene engasjerende er det viktig at personalet er til stede og engasjert, men også observerende. Gjennom personalets deltakelse og engasjement kan vi knytte det opp mot Small sitt «musicking» begrep, hvor det handler om å skape en opplevelse gjennom musikken (Møen, 2019, s.58). For å skape en god musikkopplevelse for barn med hørselshemming, må personalet by på seg selv og ta i bruk ulike måter å ta del i musikkaktivitetene. Dette kan være gjennom bruk av bevegelser, tegnspråk, rytme og konkreter (Hillesøy, 2019, s.41).

4.2.2 Tilrettelegging

Når jeg spør informantene om hva de gjør konkret for å inkludere barn med hørselshemming sier hun.

«For vår del så handler det ikke om så mye tilrettelegging for de hørselshemmede barna, men for at de hørselshemmede og de hørende skal fungere godt i et miljø. Tegnspråklig miljø. Vi er jo en tegnspråklig barnehage og det er tegnspråk og språkutvikling som er vårt hovedfokus» (intervju, pedagogisk leder, 2023).

Ut ifra informantens sitat kan vi se at hun har en inkluderende tilnærming, hvor barnehagen legger vekt på å skape et felleskap og fremme kommunikasjon mellom barna. Det handler om å legge til rette for hele barnegruppa og skape et inkluderende musikalsk felleskap.

For at personalet skal legge til rette for et musikalsk felleskap som er inkluderende, er det viktig å ha god kunnskap om hørselshemming, og hvordan man kan legge til rette for at barna får en god opplevelse (Hjelmervik, 2021, s.196)

Sæther (2022, s.178) hevder at inkludering i musikk handler om å skape et musikalsk felleskap hvor alle kan føle seg akseptert, bidra og oppleve seg selv som aktører. Dette kan vi knytte opp mot informantens inkluderende tilnærming, hvor det er fokus på å skape et musikalsk felleskap hvor alle kan delta på lik linje. Barnehagen er opptatt av å lage et godt miljø for alle, ikke bare for å inkludere barn med hørselshemming.

Informanten kommer med konkrete tips for å skape et godt fungerende miljø. Å dele inn i små grupper gjør det lettere for barn med hørselshemming å få med seg hva som skjer. Å sitte i en halvsirkel gjør at alle får mulighet til å se hverandre og få med seg hva som skjer. Mange hørselshemmede barn leser mye på leppene, så det er viktig å se hverandre. Hvis ikke kan barna gå glipp av hva som blir sagt eller sunget.

«Så det med blikkontakt er jo noe av det viktigste man kan tenke på når det handler om hørselshemmede barn. Det at de har mulighet til å se den som snakker ...»
(intervju, pedagogisk leder, 2023).

Ut ifra det informanten sier bekrefter det Hjelmervik (2021) sin teori om ulike måter å tilrettelegge på. For det første kan det å dele opp i mindre grupper være positivt, da det skaper bedre konsentrasjon og oversikt. For det andre trekker Hjelmervik (2021, s.192) frem at mindre grupper med faste deltakere kan være positivt, da gruppen vil skape et felleskap for kommunikasjon og de hørende barna vil etter hvert lære tegn. Selv om man er små grupper, trekker informanten fram at det å sitte i halvsirkel er viktig, hvor barna har mulighet til å se hverandre og lese på leppene. Hvis barna går glipp av hva som skjer, blir ikke barna endel av det musikalske felleskapet og blir ikke inkludert. Ved å sitte i en halvsirkel kan barn med hørselshemming bidra inn i musikkaktivitetene, men også oppleve å være deltakende.

Informanten trekker frem lyssetting, som viktig. Her er det viktig å plassere barnet slik at det ikke får solen rett i øynene. Sol eller lamper vil være forstyrrende for muligheten til å se og oppfatte hva som blir sagt. Selve plassering av barnet er også et konkret tips informanten kommer med.

«Er det et barn som har nedsatt hørsel på høyre side er det viktig å ha alle barna på venstre side. Slik at det øret får tatt inn lyden. Det er noen ting vi er opptatt av. Det at barna skal ha muligheten til å få med seg hva som skjer» (Intervju, pedagogisk leder, 2023).

For at barn med hørselshemming skal få gode opplevelser og muligheter til å delta i musikkaktiviteter er lysforhold i rommet viktig ifølge Hjelmervik (2021, s.196). Lyset kan være forstyrrende, da barn med hørselstap bruker synet aktivt for å oppfatte ansiktsuttrykk, munnnavlesning eller tegnspråk. Dette bekrefter også informanten, hvor hun trekker frem sol og lamper som forstyrrende. Her handler det om personalts kunnskap om hvordan de fysisk kan legge til rette. Plassering av barna er også noe personalet må tenke på. Barn med nedsatt hørsel på et øre må plasseres slik at lyden blir tatt inn på det hørende øret. Dette vil bidra til inkludering, ved at barna får med seg hva som skjer.

Tekniske hjelpemidler kan være fint å bruke i gruppesamlinger. Dette kan være lydforsterkningsutstyr eller lydutfjævningsutstyr. Barnehagen benytter mikrofon som hjelpemiddel som gjør det lettere for alle å få med seg hva som blir sagt eller sunget. Noen barn benytter seg også av teleslynger, hvor de får lyden rett i øret.

Ifølge Sæther (2022, s.179) har tekniske hjelpemidler blitt mer vanlig å bruke i musikkaktiviteter. Dette skaper flere muligheter for barna med hørselstap å delta i det musikalske felleskapet. Hjelmervik (2021, s.198) bekrefter at mikrofon og teleslynge være aktuelt å bruke i musikkaktiviteter.

5.0 Oppsummering og avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen «hvordan kan barnehagen inkludere barn med hørselshemming i musikkaktiviteter?».

Det å finne et konkret svar på denne problemstillingen er vanskelig, da barnehager kan praktisere inkludering av barn med hørselshemming i musikkaktiviteter forskjellig.

Denne oppgaven baserer seg på et kvalitativt intervju, hvor informanten jobber som pedagogisk leder i en barnehage for hørselshemmede barn.

Informanten har gitt meg innblikk i deres arbeid med musikkaktiviteter og hvordan de skaper et inkluderende felleskap. Når det gjelder inkludering av barn med hørselshemming i musikkaktiviteter er det flere faktorer som har kommet frem gjennom funnene.

Et av funnene er personalets kompetanse og kunnskap om barn, musikk og hørselshemming. For å skape et inkluderende musikalsk felleskap må personalet oppdage, være observerende og formidle musikken til barna. Personalet må være engasjerte og til stede i musikkaktivitetene, hvor de tar i bruk bevegelse, rytme, rytmeinstrumenter, tegnspråk, tegn som støtte eller konkreter. Ved at personalet benytter visuelle kommunikative redskaper vil musikkaktivitetene bli tilgjengelig for både hørende barn og barn med hørselshemming.

Musikkaktiviteter i barnehagen går under fagområdet kunst, kultur og kreativitet i rammeplanen, hvor personalet har en oppgave med å motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer (KD, 2017). Barn med hørselshemming kan ha glede av musikk og delta i musikkaktiviteter, men det handler om hvordan personalet legger til rette for å skape et inkluderende musikalsk felleskap. For at barn med hørselshemming skal få gode opplevelser med musikkaktiviteter handler det om å skape et godt fungerende miljø for både hørende barn og barn med hørselshemming. Informanten trekker frem konkrete tips for å skape et godt fungerende miljø, slik som plassering, lyssetting, dele inn i små grupper, sitte i halvsirkel og benytte tekniske hjelpemidler slik som mikrofon eller teleslynge.

Et annet funn som kom til syne, var barnas tilnærming til rytme og vibrasjoner. Informanten trekker frem viktigheten av rytme når man jobber med barn med hørselshemming. Det at barna har mulighet til å se og kjenne rytmen i musikken. Gjennom denne oppgaven har jeg blitt mer bevisst på at musikk ikke alltid handler om toner og melodi, men om det kroppslige.

Barn lytter med kroppen, hvor den taktile og kinestetiske sansen har stor betydning for barnas musikkopplevelse.

Small sitt begrep «musicking» har vært sentral i denne oppgaven, hvor han ser på musikk som en aktivitet hvor man gjør noe sammen og skaper et felleskap. Ved at det finnes ulike måter å oppleve, delta og erfare musikken på gjør at hørende barn og barn med hørselstap skaper et felleskap. For barn med hørselshemming kan høytaler med mye bass, ballonger og visualisering være metoder som kan bidra til opplevelse, deltakelse og erfaring.

5.1 Avsluttende kommentar

Gjennom denne bacheloroppgaven har jeg fått dypdykke inn i et tema jeg finner interessant og spennende. Jeg har blitt enda mer bevisst over hvor tilgjengelig alt er for hørende, men ikke for hørselshemmede. Det at barnehagen aktivt går inn for å lære barna populærkulturen er bra, men det er synd at populærkultur ikke er like tilgjengelig på tegnspråk. Barn med hørselstap har like mye rett på musikk på norsk tegnspråk slik som hørende har på norsk. Informanten trakk frem NRK Super, Supervisuell og Signo kompetansesenter som gode til å tegnspråkoversette populærkultur. De gjør en viktig jobb!

Populærkulturen vil få større plass i barnehagen i årene fremover, derfor er det viktig at musikk blir tegnspråkoversatt slik at det blir tilgjengelig for alle.

Gjennom denne oppgaven har jeg blitt mer bevisst på hvordan jeg selv kan bruke kropp, rytme, visualisering og bevegelse i musikkaktiviteter i jobben som barnehagelærer. Det å se barn som kroppslige og ta i bruk kroppen inn i musikkaktivitetene, tenker jeg er viktig. Denne oppgaven har vært med på å gi meg økt kompetanse, bevissthet og nye perspektiver.

Det å skrive en bacheloroppgave er en prosess hvor man må velge bort noe, siden oppgaven har sine begrensninger. Det jeg ønsket for oppgaven i starten var å kunne sammenligne hvordan en hørende barnehagen versus en barnehage for barn med hørselshemming arbeidet med musikk, men det viste seg å være utfordrende å få til. Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg blitt overrasket over hvor lite tilgjengelig populærkulturen er på tegnspråk. Jeg kunne ønsket å gå mer inn på tilgjengelighet av populærkultur på norsk tegnspråk, men oppgaven skal ha en relevans for barnehagen, derfor var ikke det et alternativ.

6. 0 Litteraturliste

Bang, C. (1998). A world of sound and music. *Nordisk Tidsskrift for musikkterapi*, 7(2), 154-163. <https://doi.org/10.1080/08098139809477935>

Barnehageloven. (2022-06-10). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M.D. Bergsland (Red.) & H. Jæger. *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk.

Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M.D. Bergsland (Red.) & H. Jæger. *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (2.utg.) Cappelen Damm Akademisk.

Chen-Hafteck, L., & Scarraer-Joiner, L. (2011). The engagement in musical activities of young children with varier hearing abilities. *Music education Research*, 13(1), 93-106. <https://doi.org/10.1080/14613808.2011.553279>

Dalheim, R. (2016). *Når vi finner tonen – musikkaktiviteter i interaksjon med barn som har hørselshemming i kombinasjon med en eller flere funksjonshemninger*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo.

Evensen, C. (2023). «Når talen går for fort, faller tegnene ut» Hvorfor tegn-til-tale ikke er tilstrekkelig for hørselshemmede barn. I I.B. Torbjørnsen., R.Neteland., & E.Bugge (Red.). *Tegn-til-tale i barnehage og skole*. (s.155-167) Universitetsforlaget.

Grønlie, S.M. (2005). *Uten Hørsel? En bok om hørselshemming*. Fagbokforlaget.

Hillesøy, S. (2019). Små barns lekende fellesskap i barnehagen. I S.E. Ohna & E. Simonsen (Red.). *Barn med nedsatt hørsel, Læring i fellesskap*. (s.24-42). Gyldendal.

Hjelmervik, E. (2021). Det hørselshemmede barnet i barnehagen. I B.I.B. Hvidtsten (red.). *Spesialpedagogikk i barnehagen. Barnet i fokus*. (2.utg, s.181-198). Fagbokforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (6.utg.). Abstrakt forlag.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf#page43>

Kulset, N. (2021) *Din musikalske kapital*. (2.utg). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2022). *Kompetanse for fremtidens barnehage: Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2023-2025*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/60cb8cea7014464a9cbd22bbb2e3664e/no/pdfs/kompetansestrategi-barnehage.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg). Gyldendal Akademisk.

Lundereng, E.M. & Skei, T.S. (2011). *Tegnsang: sangbok for gode venner*. Statped.

Lundereng, E.M & Jakobsen, A.K. (2013a). *Gynge gynge lille venn*. Prosjektrapport til ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering. <https://www.hlf.no/globalassets/prosjekter/prosjektdokumenter/sluttrapport-gynge-lille-venn.pdf>

Lundereng, E.M. & Jakobsen, A.K. (2013b). *Gynge gynge lille venn: sangbok for alle mellom 0-6 år*. Statped.

Laugen, N.J. & Heian, A. (2022). Små barn med nedsatt hørsel – strakstilbud med familien i sentrum. I E.J. Lyngseth. & B. Mørland (red.). *Tidlig innsats i tidlig barndom*. (2.utg, s.207-220). Gyldendal.

Leirvik, E. J. (2020) *Teater Manu – et unikt teater – med tegnspråk som scenespråk*. NTNU.

Møen, I-L. (2019). Rom for lyd- musikkinstrumenter i barnehagehverdagen. I I-L. Møen & E. Thoresen (Red.). *Kunstpædagogiske utviklingsarbeid i barnehagen*. Fagbokforlaget.

National Deaf children Society. (u.å). *How to make music activities accessible for deaf children and young people*. https://www.musicmark.org.uk/wp-content/uploads/ndcs_how_to_make_music_activities_accessible.pdf

Nilsen, V. D. (2014). Hørselsvansker. I V.D. Nilsen (Red.), R.Haugen., B. Lie & A. Vogt. *Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Ohna, S.E. (2019). Nye perspektiver på læring og barn med nedsatt hørsel. I S.E. Ohna & E. Simonsen (Red.). *Barn med nedsatt hørsel, Læring i felleskap*. (s.11-23). Gyldendal.

Schei, T.B. (2019). Musikalske møteplasser. I T.B. Schei (Red.). *Musikkpraktisk klokskap i arbeid med barnehagebarn*. (s.23-42). Fagbokforlaget.

Sjøvik, P. (2014). Funksjonsnedsettelse hos barn i førskolealderen. I P. Sjøvik (Red.) *En barnehage for alle; spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3.utg, s.145-170). Universitetsforlaget.

Statped.no. (2022). *Hva er inkludering?*
<https://www.statped.no/temaer/inkludering2/hva-er-inkludering/>

Statped.no (u.å) *Hvordan fungerer hørselen?*
<https://www.statped.no/horsel/hvordan-fungerer-horselen/#no-35567-0->

Sæther, M. (2014). Musisering og inkludering. I P. Sjøvik (Red.). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3.utg, s.282-302). Universitetsforlaget.

Sæther, M. (2019). Hva er musikk? I M, Sæther., & E, Angelo *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. (3.utg, s.9-39). Universitetsforlaget.

Sæther, M. (2019). Det skapende barnet. I M, Sæther,. & E, Angelo
Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter. (3.utg, s.94-116). Universitetsforlaget.

Sæther, M. (2019). Musikalsk utvikling – en helhet. I M, Sæther,. & E, Angelo
Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter. (3.utg, s.62-93) Universitetsforlaget.

Sæther, M. (2022). Musikkens muligheter for å skape et inkluderende felleskap. I
N.B.Hanssen., R.M. Hassel., T.Haugen & M. Sæther (red.). *Kunstens muligheter i
spesialpedagogisk arbeid.* (s.172-190). Universitetsforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder.* (5.utg).
Fagbokforlaget.

Torgersen, J-k. (2016). Musikk som kulturuttrykk i barnehagen. I J-k, Torgersen (Red.) & H,
Jæger. *Barnekultur.* (s.107-120). Cappelen Damm Akademisk.

Udir.no. (2022). *Nedsatt hørsel.* <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/spesialpedagogikk/spesialpedagogiske-fagomrader/nedsatt-horsel/#a186609>

7.0 Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Problemstilling for bacheloroppgaven: *Hvordan jobber barnehagen med å inkludere hørselshemmede barn i musikkaktiviteter?*

Oppvarming

- Hvilken utdanning har du?
- Hvilken stilling har du?
- Hvor har du kompetansen din om hørselshemming hos barn fra?
- Hvilke tanker har du om musikk i barnehagen?

Hoveddel

- Hvordan opplever du musikkens plass i rammeplanen?
- Hvilke musikkaktiviteter gjennomfører dere i barnehagen?
  - o Har du noen eksempler?
  - o Deltar alle barna?
  - o Spontane eller planlagte?
- Hvordan planlegger dere musikkaktivitetene?
  - o Hvilke faglige begrunnelser har dere for valgte musikkaktiviteter?
  - o Hva ønsker dere å oppnå med musikkaktivitetene?
- Hva gjør dere konkret i barnehagen for å inkludere hørselshemmede barn i musikkaktiviteter?
  - o Hvilke instrumenter eller materialer tilbys barna i musikkaktivitetene?
  - o Hva er personalets rolle i musikkaktivitetene?

Avslutning

Har du noe mer du kommer på som du ønsker å dele angående musikk, inkludering og hørselshemmede barn?

7.2 Informasjon og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

Inkludering av hørselshemmede barn i musikkaktiviteter?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan barnehagen jobber med å inkludere hørselshemmede barn i musikkaktiviteter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I denne bacheloroppgaven vil jeg finne ut av hvordan de voksne legger til rette for inkludering i musikkaktiviteter hvor barnegruppa har ulike forutsetninger. Jeg har valgt å sette søkelys på hvordan man kan inkludere hørselshemmede barna i musikkaktiviteter sammen med resten av barnegruppen, og vil undersøke hvordan barnehagen jobber med dette.

Problemstillingen jeg har valgt for prosjektet er følgende: «*Hvordan jobber barnehagen med å inkludere hørselshemmede barn i musikkaktiviteter?*»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I min undersøkelse har jeg valgt å intervju personer som har erfaring med hørselshemmede barn i barnehage og erfaring med musikkaktiviteter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden for dette prosjektet er intervju. Opplysningene som samles inn, vil være spørsmål som stilles i form av et intervju. Intervjuet vil ha en varighet på ca. 30-45 minutter.

Materialet fra intervjuet vil bli registrert ved hjelp av lydopptaker. Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du gjennomfører en samtale med meg. Du vil få tilsendt intervjuguide før intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Alt av navn og personopplysninger i notater og transkribering blir erstattet med en kode, som sikrer anonymisering av datamaterialet. Lydopptaket blir slettet umiddelbart etter transkribering. Mine veiledere Jan Ketil Torgersen og Åse Kristin Hungnes ved Dronning Maud Minne Høgskole, vil ha tilgang på opplysningene underveis i prosjektet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 28.april 2023. Alle opplysninger vil bli slettet innen prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Dronning Maud Minne Høgskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Dronning Maud Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(veileder)

student

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Du må kunne dokumentere at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *inkludering av hørselshemmede barn*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 28/04-2023.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)